

1944-1984

1944

Adunarea generală a Sindicatului Artiștilor Dramatici și Lirici se ține la Circul „Palladium”; dar, din cauza scandalului, a vociferărilor și discursurilor neroade ale unora, trebuie aminată.

A doua oară se izbutesc, în sfârșit, alegerile pentru comitet. Președinte e George Vraca. Vicepreședinți, Ionel Țăranu, Mișu Fotino, Ion Gheorghiu. Printre membri, V. Maximilian, C. Tănase, Panait Cottescu, Al. Critico, Nae Fîgădaru.

O crimă celebră, melodramă adaptată de Tudor Mușatescu (la Teatrul Național — sala Studio). Cu toată dragostea și respectul meu pentru scriitor, piesa mă plictisește. În sală nu prea e public. Și e cam frig. Actorii joacă, însă, săracii, cu devotament. Mai ales Emil Botta (Jean), Nicu Dumitriu, Marcel Gîngulescu, Eugenia Popovici, Lilly Popovici și Tilda Radovici.

1945

Presă îl critică vehement pe Victor Eftimiu pentru diverse motive. Acesta demisionează din postul de director general al teatrelor și cere, public, „să fiu pus sub anchetă”. Se acceptă demisia — de către Ministerul Cultelor și Artelor —, se numește o comisie de anchetă și se instalează, în locul rămas vacant, N. Carandino, președintele Asociației criticilor dramatici. După mai puțin de două luni, N. Carandino își prezintă demisia noului ministru al Artelor, Mihai Ralea. N. D. Cocea este numit director general al teatrelor, iar profesorul Tudor Vianu, director al Teatrului Național.

Instalarea (la Sala Sf. Savu) are mare solemnitate. Tudor Vianu vorbește cu un talent oratoric care emoționează. N. D. Cocea e concis, tăios, exact. Printre croucarii dramatici prezenți e și poetul Zaharia Stancu; începînd din aprilie, deține rubrica revistei „Bis”.

1948

Sedință de producție furtunoasă la Național, la Căsătoria de Gogol. Sint de față Irina Nădejde-Cazaban, Marcel Breslașu, Gr. Vasiliu-Birluc, Moni Ghelerter și criticii Ion Marin Sadoveanu, Simion Alterescu, V. Silvestru.

Dintre actori participă Sonia Cluceru, Elena Sereda, Al. Giugaru, Carmen Stănescu, Niki Atanasiu, Costache Antoniu, Ion Henter. Și regizorul Al. Finți. Directorul de scenă al spectacolului e Victor Bumbești.

Cu toate invitațiile lui Zaharia Stancu, nu ia cuvîntul nimeni. Directorul se supără vizibil.

În sfârșit, vorbește Henter. El spune, pe ocolite, că actorii sînt nemulțumiți de cum se repetă și că spectacolul nu va avea umor. Niki Atanasiu vorbește mult despre Gogol și cere ca reprezentația să nu fie benignă, ci mușcătoare; relatează controversalele care au loc în fiecare zi între actori și regizor. Al. Finți analizează îndelung rolurile și ajunge la concluzia că „așa cum e acum” spectacolul „poate fi ratat”.

Vorbim și noi, criticii.

Zaharia Stancu ne mulțumește în special și adaugă: „Am chemat 20 de gazetari să ne ajute și au venit trei. Să le fie rușine!“.

— Nouă? — spune Ion Marin Sadoveanu.

— Scuzați. Celor absenți, desigur. Iar regizorii... Poftim... Lipsesc aproape toți. De ce? Fiindcă la Teatrul Național există o criminală lipsă de interes a directorilor de scenă față de instituție. Mai avem și actori total inerți față de ce se petrece în teatru, îi interesează numai rolul lor, aplauzele lor, nu înțeleg că a trecut vremea vedetismelor deșănțate. În toate aceste privințe vom lua măsuri. Să se știe!“.

O elogiază apoi pe Lucia Sturdza Bulandra, „exemplu viu de conștiințiozitate și demnitate artistică“. Cere „să se lase deoparte orgoliile sterpe“, fiindcă teatrul nu aparține cuiva anume, nu e în serviciul unei sau unor persoane, e „un colectiv“.

1961

Catinca Ralea propune Teatrului Municipal traducerea unei piese americane, iscălită de scriitoarea de culoare Lorraine Hansberry. Un strugure în soare. („Măi, e minunată, sprijină-mă și tu pe lângă madam Bulandra, s-o joace, zău, mă, te rog, na, citește-o“). Nu e nevoie însă de nici un sprijin, îi place și directoarei, și tinărului regizor Lucian Pintilie, care o va pune repede în scenă, în scenografia Elenei Forțu și a lui N. Savin. Beate Fredanov, Vally Voiculescu, Anca Verești, Victor Rebengiuc, Mircea Albulescu dau reprezentației dramă autentică, tristețe dulce, savoare.

1963

Îi întreb pe regizori (în august) ce planuri au pentru stagiunea viitoare. Dinu Cernescu ar vrea să pună în scenă o piesă de Aurel Baranga, Ion Băieșu, Alecu Popovici. „Doresc în acest fel să contribuie efectiv la dezvoltarea calitativă a dramaturgiei noastre“. Valeriu Moisescu anunță că va lucra „în mai multe teatre din țară și străinătate“. La „Bulandra“ va monta Jocul de-a vacanța. Lucian Pintilie îmi spune că „acum, practic, m-am consacrat cinematografului, lucrez ca asistent al lui Victor Iliu la Comoara din Vadul Vechi și pregătesc un scenariu împreună cu Nicolae Velea. Totuși, voi monta, probabil, Ploșnița la „Bulandra“, încercînd să rezolv bine și a doua parte a piesei, care pînă acum a fost prilej de dilemă regizorală“. Sică Alexandrescu va pune în scenă Eminescu de Mircea Ștefănescu și apoi va pleca în Austria să monteze, la Viena, O scrisoare pierdută.

Emil Mandric, unul dintre cei mai buni studenți ai mei la teatrologie, acum critic remarcabil, debutează ca... regizor la Sibiu. Pentru toamnă e invitat să pună în scenă Act venețian de Camil Petrescu la „Nottara“.

Mai multe teatre aleg piesa ieșeanului Andi Andrieș Grădina cu trandafiri, tinerească, sprințară, poetică. La București, la Teatrul Regional, îi va avea ca interpreți pe Silviu Stănculescu, Mihai Pălădescu, Maria Burbea. Regizor e George Teodorescu.

1966

Comisia profesională a Institutului „I. L. Caragiale“ organizează ședințe dedicate unor dramaturgi europeni foarte discutați. Sîntem chemați de profesor să vedem (la anul III) Lecția de Ionescu în regia lui Aurel Manea și Ubu rege în regia lui Andrei Șerban — aici impunîndu-se și doi tineri actori, Florian Pittiș și Adriana Popovici.

După debuturile dramaturgice ale lui Teodor Mazilu, Radu Cosașu, Nicușă Tănase, Corneliu Leu, vine în lumea scenei și Ion Băieșu, prozator, publicist.

Comedia sa Ariciul de la „Dopul perfect“ o apreciez ca reușită; scriu că regăsesc în ea robustețea descrierii, caracterul decis al verdictului, hazul și virulența celor mai bune schițe ale sale, precum și păcate ale unor nuvele, printre care evoluția instabilă a temei, imprecizia unor tipuri, dificultatea încheierii narației. Spre deosebire de mai mulți confrăți, afirm că „E netdoidelnic că Ion Băieșu va mai scrie teatru, teatru comic, debutul său anun-“

șind posibilități de compoziție, tehnica a dialogului și capacitate imaginativă". el arătându-se „un autor cu talent comic și idei viabile“, ce „trebuie încurajat să persevereze“. Dar spectacolul Teatrului „Delavrancea“ îmi pare opac. Deservind debutul.

Apare, la Editura „Meridiane“, cartea mea Personajul în teatru, prima încercare de teorie românească în acest domeniu.

Recenziile sînt binevoitoare. Unele observații îmi par întemeiate.

Am parte și de o însemnare a unui conștrute mai nevolnic, căruia i-am trimis volumul, dar care nu l-a citit și totuși scrie, fără să-i tremure mina, într-un articol, despre altceva, în trecut, că „e o oarecare culegere de cronici“.

Numai cronici nu sînt aici. Măcar de-ar fi citit sumarul...

1967

Ne părăsește, sufocat de astmă, slab ca o nălucă, dar surizător pînă în ultima clipă, Ion Iancovescu.

De cîte ori voi dori să-i revăd privirea, voi căuta la Arhivă filmul lui Gopo Faust XX. Oclii aceia de un negru intens, îngindurați, sînt, acolo, extraordinari. Ochi de mag.

Înțiez un cenaclu în cadrul secției de teatru a revistei „Contemporanul“, pentru scriitorii tineri și debutanți. Cer fiecărui autor să vină cu cîte un „susținător“. Incepem cu tînărul poet Marin Sorescu: ne prezintă o piesă cu un singur personaj Iona. „Avocat“, dîrz, entuziast, locvace, e tînărul prozator și eseist Alexandru Ivăsiuc.

Mai citesc, ulterior, aici, Leonida Teodorescu, Paul Cornel Chitic și Ion Coja.

Ți declarăm unanim, pe toti patru, „de vocație“. Monodrama lui Sorescu mi se pare (minus finalul) uimitoare.

1968

Felix Giacomoni, „recrutorul“ Teatrului Națiunilor de la Paris, vine la București, vede cîte două-trei spectacole pe seară, timp de o săptămînă, pe urmă mă invită să bem împreună o cafea „să ne sfătuiim“. E clar că vrea să invite Teatrul „Bulandra“.

— Dar nu e ușor — zice. Trebuie să alegă ei înșisi unul ori două spectacole. Or, cînd ai pe afiș D-ale carnavalului. Nepotul lui Rameau, Victimele datoriei. Un tranșvai numit Dorință. Livada cu vișini, cum să alegi? Și-apoi:

— N-am văzut în viața mea atîtea spectacole excelente pe o singură scenă... Ațiția regizori valoroși, ațiția actori de mare clasă, asemenea scenografi, atîtea idei active...

Actorii Teatrului Național sînt în stal și în loji. Pe scenă, Zaharia Stancu, luîndu-și rămas bun de la instituție, după ce a condus-o douăzeci de ani, și Radu Beligan — care devine director azi 27 decembrie.

Sînt de față Dumitru Popescu, secretar al C.C. al P.C.R., Pompiliu Macovei, președintele Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, și Ion Brad, vicepreședinte.

Gingașa actriță blondă din dreapta mea îmi suflă în ureche

— Nu va fi bine Beligan e de-ai noștri, e actor...

Regizorul din stînga mea e bucuros

— Stancu a fost admirabil, dar era literat. Cu un artist, altfel ne vom înțelege.

Cineva din spate mă întrebă

-- Tu ce zici de chestia asta?

— Dacă Zaharia Stancu va continua să scrie romane la nivelul creațiilor de pînă acum și Radu Beligan va face spectacole la cota pe care i-o cunoaștem, va fi excelent.

— Eu votez cu orice director nou — îmi suflă amical — de treizeci de ani încoace, cu condiția să nu mă belească.

— Pînă acum ai reușit — observ.

— Dacă scap și de data asta...